

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Кафедра криміналістики, детективної
та оперативно-розшукової діяльності

КРИМІНАЛІСТИКА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних і самостійних робіт
для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр»
на факультеті судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»

Одеса
Фенікс
2024

УДК 343.98(073)
К823

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 4 від 17 січня 2024 року)

Рецензенти:

Торбас Олександр Олександрович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

Тетерятник Ганна Костянтинівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ.

Криміналістика : метод. вказ. до виконання практ. і самост. робіт для підготовки здобувачів вищої освіти ступ. «бакалавр» на ф-ті судового та міжнар. права НУ «Одес. юрид. академія», галузь знань 08 «Право», спец. 081 «Право» [Електронне видання] / О. А. Самойленко, О. П. Вашук, Л. С. Белік [та ін.] ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2024. – 46 с. – Режим доступу : <https://hdl.handle.net/11300/27617>

ISBN 978–617–8395–58–2

Методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти (бакалавра) на факультеті судового та міжнародного права у Національному університеті «Одеська юридична академія» в галузі знань 08 «Право» за спеціальність 081 «Право»

Матеріали призначені для науковців, викладачів та здобувачів закладів вищої юридичної освіти.

УДК 343.98(073)

ISBN 978–617–8395–58–2

© Колектив авторів, 2024

Автори:

Самойленко Олена Анатоліївна (ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8925-4116>) професор кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор

Вашук Олеся Петрівна (ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3161-2870>) професор кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор

Бєлік Лариса Степанівна (ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2183-6635>) доцент кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

Колодіна Анна Сергіївна (ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7097-0155>) доцент кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

Загородній Ігор Вікторович (ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0923-1887>) доцент кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

Чіпко Наталія Василівна (ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4008-817X>) доцент кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент

Фасій Богдан Володимирович (ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8715-930X>) декан факультету судового та міжнародного права, доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент Національного університету «Одеська юридична академія»

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Криміналістика» є спеціальною, юридичною професійно-орієнтованою навчальною дисципліною на пряму підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальністю 081 «Право». Теоретичні знання і практичні вміння з криміналістики є складовою частиною професійних знань і вмінь фахівця правничого профілю. Саме для успішної професійної діяльності вони потрібні кожному здобувачу. Знання та вміння з криміналістики використовуються в діяльності працівників усіх органів та міжнародних поліцейських організацій, що протидіють злочинності, а також суддів, адвокатів, нотаріусів тощо. Адже криміналістика забезпечує раціональне вирішення всіх завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України), передусім швидкого, повного й неупередженого розслідування та судового розгляду різних видів кримінальних правопорушень, а також забезпечує процес доказування в усіх сферах судочинства.

Виявлення, розслідування і попередження кримінальних правопорушень – це діяльність, яка вимагає використання знань з різних наук. Методи й засоби криміналістики можуть використовуватися також всюди, де існує діяльність, пов'язана з доказуванням, встановленням певних фактів. Головна мета курсу «Криміналістика» – показати ті можливості, які відкриваються у збиранні, дослідженні й використанні доказової інформації в кримінальному провадженні – в досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень і судовому розгляді кримінальних проваджень (кримінальних справ), в адміністративному, цивільному провадженнях за умови використання криміналістичних методів, засобів і технологій. Ці обставини й визначають необхідність вивчення дисципліни «Криміналістика», перш за все, для засвоєння освітньо-професійної програми «Судова діяльність»

Метою навчальної дисципліни «Криміналістика» є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних положень щодо закономірностей виникнення, збирання, дослідження, оцінювання і використання криміналістичної інформації та отримання ними знань, навичок, вмінь для успішного використання у практичній діяльності

з виявлення, розслідування та попередження кримінальних правопорушень, а також в сферах адміністративно-правової, цивільно-правової та іншої юридичної діяльності.

Завдання вивчення навчальної дисципліни: 1) вільно орієнтуватися в криміналістичних знаннях з метою використання їх у кримінальному судочинстві; 2) визначати необхідність застосування в конкретній слідчій ситуації та використовувати належні техніко-криміналістичні засоби, прийоми і методи, призначені для виявлення, фіксації, вилучення, забезпечення схоронності доказів в інтересах розкриття і розслідування злочинів; 3) визначати необхідність і можливість призначення в конкретній слідчій ситуації криміналістичної експертизи, формулювати питання, які належить вирішити експертові, готувати матеріали, що надсилаються на експертизу з урахуванням вимог, які ставляться до них та їх оформлення; 4) розробляти з використанням криміналістичних рекомендацій план підготовки і проведення слідчої дії, тактичної операції, використання спеціальних знань, проводити відповідну слідчу дію, призначати судову експертизу; 5) організовувати взаємодію слідчого з органами дізнання й іншими суб'єктами під час розслідування з використанням рекомендованих криміналістикою тактичних прийомів.

Оволодіння дисципліною «Криміналістика» передбачає читання лекцій, проведення практичних занять, виконання самостійної роботи та складання заліку. Кожна із запропонованих до виконання робіт має теоретичні відомості з докладним описом порядку виконання. Певні теми передбачають виконання конкретного практичного завдання. Проведення певних практичних занять передбачає застосування методів мозкового штурму задля вирішення конкретних комплексних завдань, методу відпрацювання навичок пошуку, виявлення та фіксації слідів, моделювання професійної діяльності криміналіста та слідчого. Деякі практичні заняття, що присвячені засвоєнню положень криміналістичної тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій, проводяться у формі заняття-інсценування. Крім того, тематика навчальної дисципліни та матеріально-технічне забезпечення кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності передбачає можливість проведення заняття-екскурсія у музеї криміналістики (спеціалізована аудиторія 102, вул. Фонтанська дорога, 23).

Правильність виконаних практичних і самостійних робіт перевіряє викладач.

РОЗДІЛ 1

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ

1.1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Освітня програма	Рівень вищої освіти	Форма навчання	Курс вивчення	Семестр вивчення	Кількість кредитів
Освітньо-професійна програма «Судова діяльність» підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра на факультеті судового та міжнародного права у Національному університеті «Одеська юридична академія» в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»	Перший (бакалаврський) рівень	Денна	3	6	3/90

1.2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1.

Методологічні та наукознавчі засади криміналістики. Загальні положення криміналістичної техніки

1. Предмет криміналістики, загальна характеристика його елементів. Об'єкти криміналістики.

2. Система і основні поняття науки криміналістики. Загальна теорія криміналістики, криміналістична техніка, криміналістична тактика і криміналістична методика. Криміналістичний засіб, криміналістичний прийом, криміналістична рекомендація.

3. Завдання криміналістичної науки на сучасному етапі, її роль у розкритті, розслідуванні та попередженні злочинів, судовому розгляді. Можливості використання положень криміналістики в інших видах судочинства та сферах юридичної діяльності.

4. Поняття, класифікація, сутність методів криміналістики (все-загальний, загальнонаукові, спеціальні: власне криміналістичні, методи інших наук). Критерії допустимості застосування методів криміналістики. Співвідношення криміналістичних методів наукового дослідження і практичної діяльності.

5. Місце науки криміналістики в системі наукового знання. Природа криміналістики, її взаємозв'язок з науками кримінально-правового циклу, кримінального процесу. Історія і сучасний стан науки криміналістики в Україні. Основні етапи розвитку криміналістики. Головні криміналістичні наукові та експертні установи України.

6. Поняття і наукові засади криміналістичної ідентифікації та діагностики. Поняття об'єкта криміналістичної ідентифікації, основні види об'єктів. Поняття ознаки об'єкта, ідентифікаційної ознаки, основні класифікації ідентифікаційних ознак. Поняття ідентифікаційної сукупності ознак, ідентифікаційного поля, ідентифікаційного періоду. Види, суб'єкти і форми криміналістичної ідентифікації. Поняття, об'єкти, суб'єкти, види і форми криміналістичної діагностики.

7. Поняття, система, завдання криміналістичної техніки.

8. Поняття і класифікація техніко-криміналістичних засобів, прийомів і методів. Правова регламентація застосування їх у кримінальному судочинстві; значення використання для розкриття, розслідування та попередження злочинів, судового розгляду. Техніко-

криміналістичні засоби, прийоми і методи збирання інформації про злочини та їх учасників. Комплекти зазначених засобів.

9. Загальна характеристика сутності й можливостей техніко-криміналістичних засобів і методів, що застосовуються для лабораторних досліджень речових доказів.

Тема 2.

Криміналістична фотографія і відеозапис. Криміналістичне слідознавство (трасологія)

1. Поняття криміналістичної фотографії і криміналістичного відеозапису. Сфера їх застосування, значення для розслідування злочинів, судового розгляду.

2. Загальна характеристика засобів, методів (способів, прийомів), видів криміналістичних фотографії і відеозапису.

3. Застосування криміналістичної фотографії і криміналістичного відеозапису в перебігу слідчих дій. Техніко-криміналістичні прийоми оформлення факту і результатів використання криміналістичних фотографії та відеозапису.

4. Фототехнічна і криміналістична матеріалів та засобів відеозвукозапису (електроакустична) експертизи: питання, які вирішуються ними; матеріали, що надаються для експертиз, та їх оформлення.

5. Поняття, завдання, наукові засади криміналістичної трасології. Поняття сліду в широкому розумінні, загальна класифікація матеріальних слідів, їх значення для розкриття і розслідування злочинів.

6. Сліди-відображення: поняття, механізм утворення, їх класифікація і загальна характеристика.

7. Сліди рук (дактилоскопія). Будова шкіри на долонях рук. Властивості, типи і основні види, окремі ознаки папілярних візерунків пальців рук.

8. Сліди ніг (взуття), доріжка слідів ніг.

9. Загальна характеристика слідів-речовин. Поняття і класифікація мікрооб'єктів. Сліди запаху, їх види (криміналістична одорологія).

10. Техніко-криміналістичні прийоми, методи і засоби збирання (виявлення, закріплення, вилучення та забезпечення схоронності) матеріальних слідів.

11. Трасологічні дослідження.

Тема 3.

Загальні положення криміналістичної тактики.

Слідчі версії та планування у розслідуванні

1. Поняття криміналістичної тактики, структура, завдання, джерела, взаємозв'язок з іншими розділами криміналістики, значення її положень для розслідування злочинів.

2. Тактичний прийом: поняття, класифікація, критерії допустимості. Поняття тактичної рекомендації, тактичної комбінації, її ознаки.

3. Поняття тактичної операції, її класифікація.

4. Слідча ситуація: поняття, складові елементи, види; її значення для розслідування злочинів.

5. Поняття тактичного рішення та тактичного ризику.

6. Поняття та загальні питання тактики слідчої дії.

7. Поняття криміналістичної версії як виду гіпотетичного пізнання в кримінальному судочинстві, її логічна природа, класифікація.

8. Поняття і значення планування як умови і методу наукової організації розслідування. Техніка планування. Форми планів. Допоміжна документація під час планування.

Тема 4.

Тактика огляду та обшуку

1. Поняття, види, завдання і принципи (загальні тактичні положення) огляду. Використання отриманих у перебігу огляду даних для розкриття і розслідування злочину, викриття інсценування злочинів.

2. Огляд місця події: поняття, мета. Тактичні прийоми підготовчого етапу огляду місця події. Діяльність до виїзду на місце події та після прибуття на нього. Розробка плану огляду місця події (підготовки і проведення). Тактичні прийоми на стадіях загального і детального оглядів робочого етапу огляду місця події. Методи (способи) огляду і дослідження обстановки. Встановлення негативних обставин. Аналіз виявленого в перебігу огляду місця події і побудова версій.

3. Тактика огляду трупа в залежності від стадій (загальний і детальний огляди). Досліджувані обставини.

4. Поняття обшуку. Види обшуку, завдання обшуку, значення їх результатів для розкриття і розслідування злочинів.

5. Тактичні прийоми підготовчого етапу обшуку. Розробка плану обшуку (підготовки і проведення). Добір учасників обшуку, підготовка техніко-криміналістичних засобів. Тактичні прийоми робочого етапу та їх особливості в залежності від стадії цього етапу, об'єктів (приміщень: житлових і службових, ділянок місцевості, транспортних засобів, особи), ситуації обшуку. Методи дослідження обшукуваних об'єктів.

5. Заклучний етап огляду, обшуку, фіксація перебігу і результатів обшуку. Особливості фіксації схованок.

Тема 5.

Тактика допиту та пред'явлення для впізнання

1. Поняття, види, завдання допиту; значення показань для розкриття і розслідування злочинів. Етапи (стадії) допиту.

2. Тактичні прийоми підготовки до допиту. Визначення тактики наступних етапів допиту в залежності від ситуації допиту: безконфліктної, конфліктної. Розробка плану допиту (підготовки і проведення).

3. Тактичні прийоми встановлення психологічного контакту з допитуваним.

4. Тактика питально-відповідного етапу допиту. Види запитань особі, яка допитується. Тактичні прийоми актуалізації забутого в пам'яті допитуваного. Тактичні прийоми подолання відмови від давання показань. Тактичні прийоми викриття і подолання свідомої неправди допитуваного. Допустимі прийоми емоційного, логічного впливу. Можливості використання на допиті тактичних комбінацій.

5. Сутність одночасного допиту декількох осіб. Тактичні прийоми його підготовки та проведення.

6. Поняття, сутність і зміст пред'явлення для впізнання, його види, значення результатів для розкриття і розслідування злочинів.

7. Тактичні прийоми підготовчого етапу пред'явлення для впізнання. Особливості допиту особи, яка впізнає. Добір об'єктів для впізнання. Розробка плану пред'явлення для впізнання (підготовки і проведення). Тактичні прийоми робочого етапу пред'явлення для впізнання різних об'єктів, у тому числі за фотознімками, кіно-, відеофільмами; людини за функціональними ознаками.

Тема 6

Загальні положення криміналістичної методики

1. Поняття криміналістичної методики, її система: загальні положення, окремі криміналістичні методики розслідування певних категорій злочинів. Завдання криміналістичної методики, значення для практики розкриття і розслідування злочинів. Її зв'язок з криміналістичною технікою і тактикою, іншими галузями наукового знання. Принципи, джерела криміналістичної методики. Практика, передовий досвід правоохоронних органів як основне її джерело.

2. Класифікація окремих криміналістичних методик.

3. Структура окремої криміналістичної методики розслідування певної категорії злочинів: обставини, що підлягають доказуванню (встановленню) в перебігу розслідування; криміналістична характеристика злочину; типові слідчі ситуації на початку кримінального провадження, програми перевірки заяви (повідомлення) про злочин з метою виявлення його ознак; типові слідчі ситуації початкового та наступного етапів і програми (алгоритми) розслідування; особливості тактики окремих специфічних слідчих дій, провадження інших заходів, тактичних операцій.

Тема 7.

Методика розслідування злочинів у сфері службової діяльності

1. Загальнокримінальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності. Обставини, що підлягають встановленню.

2. Криміналістична характеристика злочинів у сфері службової діяльності. Способи, засоби вчинення злочинів у сфері службової діяльності. Слідова «картина» з урахуванням місця, часу, інших умов вчинення злочинів у сфері службової діяльності. Дані про злочинця. Взаємозв'язок елементів криміналістичної характеристики та її значення.

3. Типові слідчі ситуації, що складаються на початковому етапі розслідування злочинів у сфері службової діяльності. Джерела вихідної інформації. Програми (алгоритми) розслідування в умовах початкових ситуацій. Типові загальні та окремі версії, слідчі дії, інші заходи.

4. Основні типові слідчі ситуації наступного етапу та напрямки розслідування злочинів у сфері службової діяльності.

5. Особливості тактики окремих специфічних слідчих дій, тактичних операцій. Допит свідків, підозрюваного. Слідчі експерименти. Тактичні операції. Негласні слідчі (розшукові) дії.

6. Криміналістичні експертизи (КТЕ, документознавчі, інші види).

РОЗДІЛ 2. ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

2.1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН)

Тема за п/п	Назва теми	лекції	практичні	самостійна
Тема 1.	Методологічні та наукознавчі засади криміналістики. Загальні положення криміналістичної техніки.	2	4	9
Тема 2.	Криміналістична фотографія і відеозапис. Криміналістичне слідознавство (трасологія).	2	2	9
Тема 3.	Загальні положення криміналістичної тактики. Слідчі версії та планування у розслідуванні	2	2	9
Тема 4.	Тактика огляду та обшуку	2	2	9
Тема 5.	Тактика допиту та пред'явлення для впізнання	2	2	8
Тема 6.	Загальні положення криміналістичної методики	2	2	8
Тема 7.	Методика розслідування злочинів у сфері службової діяльності.	2	2	8

2.2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.

Методологічні та наукознавчі засади криміналістики. Загальні положення криміналістичної техніки

Методичні рекомендації

Методи навчання: Освоєння даної теми передбачає можливість проведення практичного заняття-екскурсія у музеї криміналістики (спеціалізована аудиторія 102, вул. Фонтанська дорога, 23).

При підготовці до практичних занять рекомендовано опиратися на криміналістичну наукову літературу. Особливу увагу необхідно звернути на положення що стосуються структури, об'єкта та предмета вивчення криміналістики, а також сучасних галузей криміналістичної техніки. Дані знання є основою для освоєння наступних тем курсу.

Обговорення питань

1. Предмет криміналістики, загальна характеристика його елементів; об'єкти криміналістики (готуються 2 реферати).
2. Система і основні поняття науки криміналістики.
3. Завдання криміналістичної науки на сучасному етапі, роль її положень у кримінальному процесі, можливості використання їх в інших видах судочинства та сферах юридичної діяльності (підготовка реферату).
4. Методи науки криміналістики (підготовка реферату).
5. Що розуміється під об'єктом криміналістичної ідентифікації і які основні види об'єктів?
6. Хто є суб'єктом криміналістичної ідентифікації?
7. Які існують види і форми криміналістичної ідентифікації?
8. Що розуміється під об'єктом встановлення групової належності, на які види об'єкти поділяються?
9. Що розуміється під об'єктом криміналістичної діагностики, на які види об'єкти поділяються? Які суб'єкти, види і форми криміналістичної діагностики?
10. Поняття, система, завдання криміналістичної техніки.
11. Поняття і класифікація техніко-криміналістичних засобів, прийомів і методів.

Вироблення вмінь

Визначити об'єкти криміналістичної ідентифікації, об'єкти, відносно яких можливе тільки встановлення групової належності, об'єкти криміналістичної діагностики; обґрунтувати здійснене їх групування: **Варіант А:** з-поміж поданих об'єктів; **Варіант Б:** серед перелічених у задачі об'єктів.

Тема 2.

Криміналістична фотографія і відеозапис. Криміналістичне слідознавство (трасологія)

Методичні рекомендації

Методи навчання: Освоєння даної теми передбачає моделювання професійної діяльності криміналіста та слідчого, відпрацювання практичних навичок виконання судово-оперативної фотозйомки, відпрацювання навичок пошуку, виявлення та фіксації слідів та їх процесуального оформлення у протоколі огляду місця події.

При підготовці до практичних занять рекомендовано опиратися на криміналістичну наукову літературу, що у комплексі із лекційним заняттям за даною темою дозволить здобувачам освіти сформувати комплексне уявлення про такі галузі криміналістичної техніки, як криміналістична фотографія і відеозапис, криміналістичне слідознавство.

Виконання практичного завдання, пов'язаного із виявленням, оглядом та описом у протоколі відбитку пальця, вимагає від здобувачів вищої освіти засвоєння знань щодо закономірностей процесу утворення слідів рук за різних умов та на різних поверхнях, техніко-криміналістичних засобів, що застосовуються для пошуку, виявлення, фіксації та вилучення слідів рук. Також, успішне виконання даного практичного завдання передбачає необхідність чіткого розуміння видів папілярних візерунків та спрямоване на відпрацювання практичних навичок їх пошуку, оцінки та фіксації у протоколі огляду.

З метою успішного виконання практичного завдання з підготовки та оформлення фототаблиці, яка у реальних кримінальних провадженнях виступає додатком до протоколу певної слідчої (розшукової) дії, здобувачі вищої освіти мають засвоїти основні вимоги

до виконання конкретних видів фотозйомки і методів її здійснення, а також правил, яких необхідно дотримуватися задля досягнення цілей фотозйомки місця події.

Обговорення питань

1. Як характеризуються засоби криміналістичної фотографії?
2. Які існують методи (способи) криміналістичної фотографії, на які групи й на якій підставі вони поділяються?
3. Що означають і які є види криміналістичної фотографії?
4. Де і як відображається факт застосування в перебігу слідчих дій криміналістичної фотографії?
5. Яким чином оформляються отримані під час цього фотознімки?
6. У чому полягає значення фотознімків, виконаних у перебігу слідчої дії й оформлених як додаток до протоколу, для розслідування злочину?
7. Як класифікуються матеріальні сліди?
8. За якими підставами і на які групи класифікуються сліди-відображення?
9. Яка будова шкіри на долонях рук і яку роль це відіграє в дактилоскопії? На які типи і основні види поділяються папілярні візерунки пальців рук?
10. На які групи поділяються сліди-предмети?
11. Яким чином класифікуються мікрооб'єкти?
12. Які існують техніко-криміналістичні прийоми (методи) і засоби виявлення слідів пальців рук, ніг?
12. Які існують техніко-криміналістичні прийоми (методи) і засоби закріплення (фіксації) виявлених зазначених слідів?
13. Що має бути відображено в процесуальному документі стосовно виявлених слідів пальців рук, ніг і об'єкта-слідоносія?

Вироблення вмінь

1. Визначити за поданими фотознімками види, методи (способи) криміналістичної фотографії; оформити фотознімки як результат застосування криміналістичної фотографії під час слідчої дії; визначити і обґрунтувати значення цих фотознімків, відповідно оформлених, для розслідування злочину (викласти окремо).
2. Вилучити слід пальця руки та провести його огляд; зафіксувати результати огляду предмета і сліду у фрагменті відповідного

процесуального документа; вилучити сліди пальців рук і забезпечити їх схоронність; спрогнозувати значення виявлених слідів пальців рук для розслідування злочину (викласти окремо від фрагменту процесуального документа).

Тема 3.

Загальні положення криміналістичної тактики. Слідчі версії та планування у розслідуванні

Методичні рекомендації

Методи навчання: Освоєння даної теми передбачає засвоєння здобувачами освіти знань шляхом застосування методу навчальної дискусії, моделювання професійної діяльності слідчого у ході планування своєї професійної діяльності в цілому та розслідування окремого кримінального провадження.

При підготовці до практичних занять рекомендовано опиратися на криміналістичну наукову літературу та положення Кримінального процесуального кодексу України. Формування комплексного уявлення про систему тактичних засобів вимагає аналізу та засвоєння знань щодо їх видів. Особливу увагу необхідно приділити дослідженню такого тактико-криміналістичного засобу, як слідча дія. Повне та всестороннє вивчення даного поняття вимагає ознайомлення з Главою 20 «Слідчі (розшукові) дії» та Главою 21. «Негласні слідчі (розшукові) дії» КПК України, які закріплюють виключний перелік слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, а також процесуальні вимоги до окремих аспектів їх організації та проведення, які мають безпосередній зв'язок із особливостями розробки та застосування тактичних засобів.

Під час засвоєння питань, що винесені розгляд, здобувачі вищої освіти мають звернути особливу увагу на комплексне дослідження природи, сутності, джерел, призначення та застосування тактичних прийомів як одного із центральних засобів криміналістичної тактики.

Від якості засвоєння питань, що винесені на розгляд у ході практичного заняття та на самостійне освоєння здобувачами вищої освіти, залежить успішність подальшого вивчення тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій та можливостей і результатів їх проведення під час розслідування окремих кримінальних проваджень.

Обговорення питань

1. Поняття криміналістичної тактики, структура, завдання, джерела, взаємозв'язок з іншими розділами криміналістики, значення її положень для розслідування злочинів.

2. Тактичний прийом: поняття, класифікація, критерії допустимості. Поняття тактичної рекомендації, тактичної комбінації, її ознаки.

3. Поняття тактичної операції, її класифікація.

4. Слідча ситуація: поняття, складові елементи, види; її значення для розслідування злочинів.

5. У чому полягає значення криміналістичної версії для розслідування злочинів?

6. За якими критеріями і на які види класифікуються криміналістичні версії (відповідь з використанням результатів виконання завдання 1 для СРС)?

7. Які основні прийоми побудови слідчої версії?

8. Яка допоміжна документація складається під час планування, що вона собою являє і для чого призначається?

Вироблення вмінь

Побудувати з належною аргументацією відповідно до умов ситуації, наведеної в задачі, версії стосовно події в цілому і окремих її обставин; класифікувати висунуті версії за прийнятими в криміналістиці підставами; спрогнозувати значення побудованих версій для розслідування злочину (викласти окремо).

Тема 4.

Тактика огляду та обшуку

Методичні рекомендації

Методи навчання: Освоєння даної теми передбачає проведення практичного заняття у формі заняття-інсценування, яке передбачає спільну роботу студентів у малих групах із поділом ролей і виконанням своєї процесуальної ролі відповідно до положень КПК України та тактико-криміналістичних рекомендацій, моделювання професійної діяльності криміналіста та слідчого у ході інсценування проведення слідчої (розшукової) дії.

Підготовка до практичного заняття з даної теми передбачає проведення практичного заняття у формі заняття-інсценування, яке

передбачає спільну роботу здобувачів вищої освіти у малих групах із поділом ролей і виконанням своєї процесуальної ролі відповідно до положень КПК України та тактико-криміналістичних рекомендацій, моделювання професійної діяльності криміналіста та слідчого у ході інсценування проведення слідчої (розшукової) дії.

При підготовці до практичних занять рекомендовано опиратися на криміналістичну наукову літературу на норми Кримінального процесуального кодексу України. Здобувачі вищої освіти мають ознайомитися із положеннями ст. 237 КПК України, що регламентує загальні положення огляду, ст. 238 КПК України, що регламентує проведення огляду трупа, ст. 239 КПК України, що регламентує проведення огляду трупа, пов'язаного з ексгумацією, с. 241 КПК України, що регламентує проведення освідчування, ст.ст. 234–236 КПК України, що регламентують проведення обшуку. А також ознайомитися із Листом Міністерства юстиції України «Щодо надання роз'яснення терміну «інше володіння особою».

Обговорення питань

1. Які завдання огляду (в тому числі місця події) і як використовуються для встановлення істини в кримінальній справі отримані в перебігу огляду дані?

2. У чому полягають тактичні прийоми підготовчого етапу огляду місця події?

3. Який і якого змісту розробляється документ, що визначає діяльність з проведення і тактику огляду місця події?

4. На які стадії поділяється робочий етап огляду місця події і які тактичні прийоми на них застосовуються?

5. Які методи (способи) огляду місця події?

6. Які тактичні прийоми огляду трупа в залежності від стадій огляду?

7. У чому полягає завдання обшуку і яке значення мають його результати для розкриття та розслідування злочинів?

8. За якими підставами і на які види поділяють обшук?

9. Які тактичні прийоми підготовчого етапу обшуку? На які стадії поділяється робочий етап обшуку?

10. Які методи дослідження обшукуваних об'єктів?

11. Які тактичні прийоми робочого етапу обшуку приміщень (житлових і службових)?

12. Які особливості тактичних прийомів робочого етапу обшуку ділянок місцевості, транспортного засобу?

13. У чому полягає особливість тактики обшуку особи?

Вироблення вмінь

Визначити і аргументувати необхідність у ситуації, наведених у задачі, обшуку і яких об'єктів, його види за прийнятими в криміналістиці критеріями; скласти рекомендований криміналістикою документ, що визначає діяльність з проведення і тактику обшуку; спрогнозувати значення результатів слідчої дії для розслідування злочину (записати окремо).

Тема 5.

Тактика допиту та пред'явлення для впізнання

Методичні рекомендації

Методи навчання: Освоєння даної теми передбачає проведення практичного заняття у формі заняття-інсценування, яке передбачає спільну роботу студентів у малих групах із поділом ролей і виконанням своєї процесуальної ролі відповідно до положень КПК України та тактико-криміналістичних рекомендацій.

Підготовка до практичного заняття з даної теми передбачає проведення практичного заняття у формі заняття-інсценування, яке передбачає спільну роботу здобувачів вищої освіти у малих групах із поділом ролей і виконанням своєї процесуальної ролі відповідно до положень КПК України та тактико-криміналістичних рекомендацій, моделювання професійної діяльності слідчого та адвоката у ході інсценування проведення слідчої (розшукової) дії.

При підготовці до практичних занять рекомендовано опиратися на криміналістичну наукову літературу на норми Кримінального процесуального кодексу України. Здобувачі вищої освіти мають ознайомитися із положеннями ст. ст. 224–227, 232 КПК України, що регламентують особливості проведення допиту, ст. ст. 228–231 КПК України, що регламентують особливості проведення пред'явлення для впізнання.

Обговорення питань

1. Які завдання допиту і значення показань у розкритті та розслідуванні злочинів? У чому полягає тактика підготовки до допиту?

2. Який, якого змісту і в якій формі складається документ, що визначає діяльність з проведення і тактику допиту?

3. Які тактичні прийоми встановлення психологічного контакту з допитуваним?

4. У чому полягає тактика допиту на етапі (в стадії) вільної розповіді? Які види питань і з якою метою ставляться допитуваному на питально-відповідному етапі допиту?

5. За допомогою яких тактичних прийомів здійснюється актуалізація забутого в пам'яті допитуваного?

6. Які запропоновані тактичні прийоми викриття і подолання свідомої неправди допитуваного і як вони характеризуються?

7. Які тактичні прийоми підготовки одночасного допиту декількох осіб?

8. Які є види пред'явлення для впізнання? У чому полягають тактичні прийоми підготовчого етапу пред'явлення для впізнання?

9. Який розробляється документ, що визначає діяльність з проведення і тактику пред'явлення для впізнання, і який його зміст?

10. Які тактичні прийоми робочого етапу пред'явлення для впізнання особи?

Вироблення вмінь

Визначити і аргументувати необхідність допиту потерпілого, свідка, підозрюваного в ситуації, наведеній у задачі, вид допиту за прийнятими в криміналістиці критеріями; скласти рекомендований криміналістикою документ, що визначає діяльність з проведення і тактику допиту; спрогнозувати значення результатів слідчої дії для розслідування злочину (записати окремо).

Тема 6.

Загальні положення криміналістичної методики

Методичні рекомендації

Методи навчання: Освоєння даної теми передбачає засвоєння здобувачами освіти знань шляхом застосування методу пізнавальних ігор задля закріплення теоретичних знань.

Підготовка до практичного заняття з даної теми передбачає засвоєння здобувачами освіти знань шляхом застосування методу навчальної дискусії, методу пізнавальних ігор задля закріплення теоретичних знань, методу мозкового штурму задля вирішення кон-

кретних комплексних завдань розслідування, методу пізнавальних ігор задля закріплення теоретичних знань.

Обговорення питань

Поняття криміналістичної методики, її система, взаємозв'язок з іншими розділами криміналістики та галузями наукового знання, джерела (підготовка реферату).

2. Завдання криміналістичної методики, значення для практики розкриття та розслідування злочинів.

3. Класифікація окремих криміналістичних методик.

4. Структура окремої криміналістичної методики, стисла характеристика її частин (підготовка реферату).

Тема 7.

Методика розслідування злочинів у сфері службової діяльності

Методичні рекомендації

Методи навчання: Освоєння даної теми передбачає засвоєння здобувачами освіти знань шляхом застосування методу мозкового штурму задля вирішення конкретних комплексних завдань розслідування.

При підготовці до практичних занять та виконання самостійної роботи рекомендовано опиратися на криміналістичну наукову літературу, а також ознайомитися зі змістом Розділу XVII КК України, що передбачають кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX.

Обговорення питань

1. Загальнокримінальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності. Обставини, що підлягають встановленню.

2. Криміналістична характеристика злочинів у сфері службової діяльності.

3. Типові слідчі ситуації, що складаються на початковому етапі розслідування злочинів у сфері службової діяльності. Джерела ви-

хідної інформації. Програми (алгоритми) розслідування в умовах початкових ситуацій. Типові загальні та окремі версії, слідчі дії, інші заходи.

4. Основні типові слідчі ситуації наступного етапу та напрямки розслідування злочинів у сфері службової діяльності.

5. Особливості тактики окремих специфічних слідчих дій, тактичних операцій. Допит свідків, підозрюваного. Слідчі експерименти. Тактичні операції. Негласні слідчі (розшукові) дії.

6. Криміналістичні експертизи (КТЕ, документознавчі, інші види).

Вироблення вмінь

Визначити і оформити план розслідування відповідно до умов ситуації, наведеної в задачі.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ

РОБОТИ СТУДЕНТА

Тема 1.

Методологічні та наукознавчі засади криміналістики. Загальні положення криміналістичної техніки

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Вивчити питання з теми і підготувати повідомлення: Закони розвитку, принципи криміналістики, Історія і сучасний стан науки криміналістики в Україні. Основні етапи розвитку криміналістики. Головні криміналістичні наукові та експертні установи України.

2. Вивчити питання з теми, запропоновані для обговорення планом заняття.

3. Вивчити питання та порівняти стадії (етапи) криміналістичної ідентифікації та діагностики.

Методичні поради з виконання

завдання для СРС і підготовки до заняття

Для виконання завдання для СРС варто звернутися до рекомендованої до вивчення літератури

Тема 2.

Криміналістична фотографія і відеозапис.
Криміналістичне слідознавство (трасологія)

Завдання для самостійної роботи студентів

Вивчити і стисло законспектувати частину питань теми, що стосується криміналістичного відеозапису: загальна характеристика засобів, методи (прийоми), види криміналістичного відеозапису, техніко-криміналістичні прийоми оформлення факту і результатів його використання під час слідчих дій.

Методичні поради з виконання

завдання для СРС і підготовки до заняття

Під час опрацювання навчального матеріалу з теми слід мати на увазі положення КПК України.

Тема 3.

Загальні положення криміналістичної тактики. Слідчі версії та планування у розслідуванні

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Вивчити питання про класифікацію криміналістичної версії, виготовити схему-конспект її класифікації за основними, прийнятими в криміналістиці, підставами.
2. Вивчити, стисло законспектувавши основні положення, питання про сутність принципів планування.

Методичні поради з виконання завдання для СРС і підготовки до заняття

1. Під час опрацювання навчального матеріалу з теми слід мати на увазі положення КПК України.
2. Під час роботи над темою слід урахувати, що навчальний матеріал, об'єднаний в ній за змістом навчальної дисципліни, в багатьох навчальних джерелах викладений окремо як щодо версії, так і планування розслідування.

Тема 4.

Тактика огляду та обшуку

Завдання для самостійної роботи студентів

Вивчити, стисло законспектувавши основні тези, питання «Тактика підготовки і провадження тимчасового доступу до речей та документів, фіксація її перебігу і результатів».

Методичні поради з виконання завдання для СРС і підготовки до заняття

Під час опрацювання навчального матеріалу з теми слід мати на увазі положення КПК України.

Тема 5.

Тактика допиту та пред'явлення для впізнання

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Вивчити, стисло законспектувавши основні положення, питання «Особливості тактики допиту свідка, потерпілого, підозрюваного, неповнолітнього».

2. Вивчити, стисло законспектувавши основні положення, питання «Тактичні прийоми пред'явлення для впізнання об'єктів за фотознімками, кіно-, відеофільмами, людини за функціональними ознаками».

**Методичні поради з виконання
завдання для СРС і підготовки до заняття**

Під час опрацювання навчального матеріалу з теми слід мати на увазі положення КПК України.

Тема 6.

Загальні положення криміналістичної методики

Завдання для самостійної роботи студентів

Порівняти, вивчаючи 1-е і 3-є питання, передбачені для обговорення, структуру: 1) окремої криміналістичної методики; 2) криміналістичної характеристики злочину, що визначена в змісті навчальної дисципліни, з структурою цих же категорій криміналістичної науки, викладеною в підручниках, виготовити дві порівняльні схеми.

**Методичні поради з виконання
завдання для СРС і підготовки до заняття**

Положення теми мають основоположне значення для вивчення решти тем цього розділу, а також оволодіння знаннями і вміннями з методик розслідування будь-яких злочинів, передбачених КК України.

Тема 7.

Методика розслідування злочинів у сфері службової діяльності

Завдання для самостійної роботи студентів

Вивчити, законспектувавши стисло основні положення, питання «Особливості тактики окремих специфічних слідчих дій: огляд місця події; затримання підозрюваного; допит потерпілого, свідків, підозрюваного, обвинуваченого; обшуки».

**Методичні поради з виконання
завдання для СРС і підготовки до заняття**

Тема висвітлюється в базовому підручнику кафедри.

Проблеми тактичних операцій розкриваються в багатьох джерелах з криміналістичної тактики.

РОЗДІЛ 4

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧА. КЕЙСИ ДЛЯ РОЗРОБЛЕННЯ НАВИЧОК

1. Предмет криміналістики, загальна характеристика його елементів. Об'єкти криміналістики.
2. Система і основні поняття науки криміналістики.
3. Загальна теорія криміналістики як розділ криміналістики.
4. Криміналістична техніка як розділ криміналістики.
5. Криміналістична тактика як розділ криміналістики.
6. Криміналістична методика як розділ криміналістики.
7. Система засобів криміналістичної тактики.
8. Криміналістичний засіб, криміналістичний прийом, криміналістична рекомендація.
9. Завдання криміналістичної науки на сучасному етапі, її роль у розкритті, розслідуванні та попередженні злочинів, судовому розгляді.
10. Можливості використання положень криміналістики в інших видах судочинства та сферах юридичної діяльності.
11. Закони розвитку, принципи криміналістики.
12. Поняття, класифікація, сутність методів криміналістики.
13. Критерії допустимості застосування методів криміналістики.
14. Співвідношення криміналістичних методів наукового дослідження і практичної діяльності.
15. Місце науки криміналістики в системі наукового знання.
16. Природа криміналістики, її взаємозв'язок з науками кримінально-правового циклу, кримінального процесу, зокрема.
17. Історія і сучасний стан науки криміналістики в Україні.
18. Основні етапи розвитку криміналістики.
19. Головні криміналістичні наукові та експертні установи України.
20. Поняття і наукові засади криміналістичної ідентифікації.

21. Поняття об'єкта криміналістичної ідентифікації, основні види об'єктів.
22. Поняття ознаки об'єкта, ідентифікаційної ознаки, основні класифікації ідентифікаційних ознак.
23. Поняття ідентифікаційної сукупності ознак, ідентифікаційного поля, ідентифікаційного періоду.
24. Види, суб'єкти і форми криміналістичної ідентифікації.
25. Загальна характеристика стадій (етапів), діагностики.
26. Поняття, система, завдання криміналістичної техніки.
27. Поняття і класифікація техніко-криміналістичних засобів, прийомів і методів.
28. Техніко-криміналістичні засоби, прийоми і методи збирання інформації про злочини та їх учасників.
29. Комплекти техніко-криміналістичних засобів, прийомів і методів збирання інформації про злочини та їх учасників.
30. Загальна характеристика сутності й можливостей техніко-криміналістичних засобів і методів, що застосовуються для лабораторних досліджень речових доказів.
31. Поняття криміналістичної фотографії і криміналістичного відеозапису.
32. Сфера їх застосування, значення для розслідування злочинів, судового розгляду.
33. Загальна характеристика засобів, методів (способів, прийомів), видів криміналістичних фотографії і відеозапису.
34. Застосування криміналістичної фотографії і криміналістичного відеозапису в перебігу слідчих дій.
35. Техніко-криміналістичні прийоми оформлення факту і результатів використання криміналістичних фотографії та відеозапису.
36. Фототехнічна і криміналістична матеріалів та засобів відеозвукозапису (електроакустична) експертизи: питання, які вирішуються ними; матеріали, що надаються для експертиз, та їх оформлення.
37. Поняття, завдання, наукові засади криміналістичної трасології.
38. Поняття сліду в широкому розумінні, загальна класифікація матеріальних слідів, їх значення для розкриття і розслідування злочинів.
39. Сліди-відображення: поняття, механізм утворення, їх класифікація і загальна характеристика.

40. Сліди рук (дактилоскопія). Будова шкіри на долонях рук.
41. Властивості, типи і основні види, окремі ознаки папілярних візерунків пальців рук.
42. Сліди ніг (взуття), доріжка слідів ніг.
43. Поняття і класифікація мікрооб'єктів. Сліди запаху, їх види (криміналістична одорологія).
44. Техніко-криміналістичні прийоми, методи і засоби збирання (виявлення, закріплення, вилучення та забезпечення схоронності) матеріальних слідів.
45. Поняття криміналістичної тактики, структура, завдання, джерела, взаємозв'язок з іншими розділами криміналістики, значення її положень для розслідування злочинів.
46. Тактичний прийом: поняття, класифікація, критерії допустимості.
47. Поняття тактичної рекомендації, тактичної комбінації, її ознаки.
48. Поняття тактичної операції, її класифікація.
49. Поняття криміналістичної версії як виду гіпотетичного пізнання в кримінальному судочинстві, її логічна природа, класифікація.
50. Слідча дія як засіб криміналістичної тактики.
51. Слідча ситуація: поняття, складові елементи, види; її значення для розслідування злочинів.
52. Значення версій для слідчої, експертної та судової діяльності.
53. Поняття і значення планування як умови і методу наукової організації розслідування. Принципи, види, підстави, прийоми планування.
54. Техніка планування. Форми планів. Допоміжна документація під час планування.
55. Поняття, види, завдання і принципи (загальні положення) огляду.
56. Використання отриманих у перебігу огляду даних для розкриття і розслідування злочину, доказування суттєвих обставин у справі.
57. Тактичні прийоми підготовчого етапу огляду місця події.
58. Тактичні прийоми на стадіях загального і детального оглядів робочого етапу огляду місця події.
59. Методи (способи) огляду і дослідження обстановки.
60. Установлення негативних обставин.

61. Тактика огляду трупа в залежності від стадій (загальний і детальний огляди).
62. Поняття обшуку. Види обшуку, завдання обшуку, значення їх результатів для розкриття і розслідування злочинів.
63. Тактичні прийоми підготовчого етапу обшуку.
64. Поняття та загальні положення обшуку.
65. Тактичні прийоми робочого етапу обшуку житлових і службових приміщень.
66. Тактичні прийоми робочого етапу обшуку ділянок місцевості.
67. Тактичні прийоми робочого етапу обшуку транспортних засобів.
68. Тактичні прийоми робочого етапу обшуку особи.
69. Заключний етап обшуку, фіксація перебігу і результатів обшуку.
70. Поняття, види, завдання допиту; значення показань для розкриття і розслідування злочинів.
71. Етапи (стадії) допиту.
72. Тактичні прийоми підготовки до допиту.
73. Визначення тактики наступних етапів допиту в залежності від ситуації допиту: безконфліктної, конфліктної.
74. Розробка плану допиту (підготовки і проведення).
75. Тактичні прийоми встановлення психологічного контакту з допитуваним.
76. Тактичні прийоми допиту на етапі (в стадії) вільної розповіді.
77. Тактика питально-відповідного етапу допиту. Види запитань особі, яка допитується.
78. Тактичні прийоми актуалізації забутого в пам'яті допитуваного.
79. Тактичні прийоми викриття і подолання свідомої неправди допитуваного.
80. Тактика допиту підозрюваної особи.
81. Тактика допиту потерпілого та свідка.
82. Тактика пред'явлення для впізнання особи.
83. Особливості тактики робочого етапу пред'явлення для впізнання різних об'єктів, зокрема: живої особи, трупа, у тому числі за фотознімками, відеозаписами; людини за функціональними ознаками; предметів.

84. Поняття криміналістичної методики, її система: загальні положення, окремі криміналістичні методики розслідування певних категорій злочинів.
85. Завдання криміналістичної методики, значення для практики розкриття і розслідування злочинів.
86. Класифікація окремих криміналістичних методик.
87. Структура окремої криміналістичної методики розслідування певної категорії злочинів.
88. Загальнокримінальна характеристика злочинів у сфері службової діяльності.
89. Обставини, що підлягають установленню при розслідуванні злочинів у сфері службової діяльності.
90. Криміналістична характеристика злочинів у сфері службової діяльності.
91. Способи, засоби вчинення злочинів у сфері службової діяльності.
92. Слідова «картина» з урахуванням місця, часу, інших умов учинення злочинів у сфері службової діяльності.
93. Дані про злочинця у структуру криміналістичної характеристики злочинів у сфері службової діяльності.
94. Взаємозв'язок елементів криміналістичної характеристики злочинів у сфері службової діяльності та її значення.
95. Типові слідчі ситуації, що складаються на початковому етапі розслідування злочинів у сфері службової діяльності.
96. Джерела вихідної інформації щодо злочинів у сфері службової діяльності.
97. Програми (алгоритми) розслідування в умовах початкових ситуацій розслідування злочинів у сфері службової діяльності.
98. Типові загальні та окремі версії, слідчі дії, інші заходи при розслідування злочинів у сфері службової діяльності.
99. Основні типові слідчі ситуації наступного етапу та напрямки розслідування злочинів у сфері службової діяльності.
100. Особливості тактики окремих специфічних слідчих дій, тактичних операцій розслідування злочинів у сфері службової діяльності.

КЕЙСИ ДЛЯ РОЗРОБЛЕННЯ НАВИЧОК

1. Визначити з-поміж перелічених окремо об'єкти криміналістичної ідентифікації, об'єкти, відносно яких можливе тільки встановлення групової належності, об'єкти криміналістичної діагностики; обгрунтувати здійснене їх групування:

1.1. На місці події виявлені наступні об'єкти матеріального світу: труп невідомої особи з вогнестрільною раною; пістолет ТТ; плями чорної рідини, схожої на паливно-мастильну, на аркуші газети; мопед, шинами якого можливо залишені сліди; піджак.

1.2. У кримінальній справі є наступні об'єкти матеріального світу: приміщення, в якому потерпіла, за її свідченням, познайомилася зі злочинцем і яке вона може впізнати; підозрюваний; кинджал, яким погрожував злочинець потерпілій; велосипед, шинами якого можливо залишені виявлені на місці події сліди; речовина чорного кольору, що нагадує один із видів вибухівки, знайдена за місцем мешкання підозрюваного.

2. Класифікувати відповідно до прийнятих в криміналістиці підстав знайдені на місці події матеріальні об'єкти як матеріальні сліди злочину; указати окремо, яке значення має класифікація слідів для розслідування злочину:

1.1. Сліди вірогідно коліс трактора на ґрунті, утворені внаслідок деформації останнього в місці контакту; кашкет коло них; слід імовірно розпилу на лутці вхідних дверей, утворений унаслідок руйнування лутки в місці контакту; слід незначного розміру на місці кріплення на дверях урізного замка, утворений унаслідок деформації слідосприймальної поверхні, виявлений за допомогою лупи; потожировий слід пальця руки на поверхні невеликої скриньки, виявлений за допомогою кососпрямованого світла; сліди вірогідно зубів людини на шматку сиру, утворені внаслідок деформації останнього в місці контакту.

1.2. Потожировий слід вірогідно губ на поверхні одних із дверей у квартирі, виявлений за допомогою обробки їх поверхні спеціальним порошком; слід імовірно розпилу на дужці замка, утворений унаслідок руйнування дужки в місці

контакту; пилка по металу; декілька дрібних металевих часток; слід босої ноги незначної глибини на свіжепофарбованій ділянці підлоги; слід пальця руки на шматку маргарину, утворений унаслідок деформації останнього в місці контакту.

3. Визначити та аргументувати, яку слідчу дію (чи декілька однотипних) потрібно провести. Скласти план цієї слідчої дії.

У кримінальній справі про одержання хабара як свідок допитана Є. Вона посвідчила, що 5 березня знаходилася в податковій інспекції в місті Н. біля кабінету качальника відділу Е. Оскільки попередній відвідувач затримувався, вона приблизно о 12 годині підійшла до дверей кабінету Е. і хотіла зайти до нього, але почула розмову. Із неї Є. зрозуміла, що Е. вимагає від відвідувача гроші, а той не погоджується. Потім цей відвідувач сказав, що він змушений поступитися. Невздовзі відвідувач вийшов із кабінету.

Е. заперечує факт одержання хабара і такої розмови, заявляючи, що, знаходячись у коридорі, не можна розібрати, про що мовиться в кабінеті, а тим паче ким.

4. Обрати програму дій слідчого. Скласти план розслідування, що передбачає дії з перевірки загальних версій.

До районної прокуратури в місті надійшов лист міського КРУ та матеріали планової контрольно-ревізійної перевірки Красноармійського філіалу КБ «РПК», де зафіксовано розбіжності у письмових та електронних документах на загальну суму 184725, 08 грн.

Проведенням попередньої комп'ютерно-технічної перевірки було встановлено, що з березня 2004 р. по листопад 2008 р. до програмного комплексу банку «мінівідділення приватні внески» неодноразово вносилися зміни – змінювалися відомості дійсного власника рахунку на дані інших осіб (близько 15 мешканців цього міста). Також у термін до трьох днів зафіксовано отримання грошей з такого рахунку та через електронний комплекс збільшення на ньому суми до первинної шляхом переведення грошей з іншого рахунку та переписування рахунку знову на законного власника. В звітних документах банку вилучено понад 100 видаткових ордерів, виписаних на такий рахунок касиром гр. З. Останній характеризується як сумлінний працівник та порядна людина, яка працює в означеній установі довше п'яти років. За свідченнями працівників банку касирів Е. та Р., у час, коли З. перебував на лікарняному, прийшов

клієнт банку гр. О., який виявив факт нестачі певної суми на власному рахунку, яким за функціональними обов'язками займався гр.З. Цим питанням зацікавилось керівництво банку. Через місяць після випадку, коли З. ще не вийшов на роботу, в установі було розпочато планову ревізію.

РОЗДІЛ 5

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Національна шкала

Оцінка виставляється за національною чотирибальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». При оцінці за основу слід брати повноту і правильність виконання завдань.

1. Оцінка «5» (відмінно) ставиться в тому разі, коли відповідь здобувача вищої освіти правильна, повна, послідовна, логічна; здобувач вищої освіти впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань.

2. Оцінка «4» (добре) ставиться в тому разі, коли відповідь правильна, послідовна, логічна, але здобувач вищої освіти допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань.

3. Оцінка «3» (задовільно) ставиться в тому разі, коли здобувач вищої освіти володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки.

4. Оцінка «2» (незадовільно) ставиться в тому разі, коли здобувач вищої освіти виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу або здобувач вищої освіти відмовляється відповідати на поставлені питання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

8. Шкала оцінювання			
100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
74–81	C		
64–73	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	Fx	Незадовільно	Не зараховано
1–34	F		
Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти щодо опанування навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Одеська юридична академія».			

РОЗДІЛ 6

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРКЛІК ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
5. Про Національну Поліцію: Закон України 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
6. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
7. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
8. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 6 лип. 2017 р. № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17>
9. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС від 8 лютого 2019 р. № , зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05 березня 2019 р. за № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#n7>
10. Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол: Наказ (Міністерство внутрішніх справ України, Офіс Генерального прокурора, Національне антикорупційне бюро України, Служба безпеки Укра-

їни, Державне бюро розслідувань, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України) від 17.08.2020 № 613/380/93/228/414 /510/2801/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0849-20>

11. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>

Основні джерела

1. Арешонков В; В. Техніко-криміналістичні дослідження у розслідуванні злочинів. Монографія. Київ: ФОП Маслаков, 2020. 468 с.

2. Аркуша Л.І., Загородній І.В., Стародубов С.В. Визнання доказів отриманих внаслідок проведення обшуку недопустимими: аналіз судової практики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 417–421. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2023/100.pdf

3. Волобуєв А. Ф. Механізм злочину та його зв'язок з концептуальними положеннями криміналістики. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов. 2019. 122 с.

4. Колодіна А. С. Екстраполяція принципів окремих методик розслідування у слідчу діяльність. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. Вип. 11. С. 355–361. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/11/62.pdf>

5. Колодіна А. С. Принципи криміналістичної методики у діяльності з розслідування злочинів. Монографія. Одеса: Юрид. Літ., 2022. 176 с.

6. Колодіна А. С., Федорова Т. С. Цифрова криміналістика: проблеми теорії і практики. *Київський часопис права: наук. журн*. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2022. № 1. С. 176–180. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0c6223fa-3661-4435-8b1b-765a4756d866/content>

7. Криміналістика: підручник. За ред. В.В. Тіщенко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 596 с.

8. Криміналістика. Підручник у 2 т. Т. 1 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін.]; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.

9. Криміналістика. Підручник у 2 т. Т. 2 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін.]; за ред.. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 328 с.

10. Криміналістична техніка, тактика і методика: навчальний посібник. В. В. Копча, Н. В. Копча. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 286 с.

11. Криміналістичне забезпечення виявлення і розслідування злочинів: монографія / за ред. В. В. Тіщенко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 378 с.

12. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова, М. С. Цуцкірідзе; НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 1104 с.

13. Мирошніченко Ю. М. Криміналістичне забезпечення судового провадження: теоретичні основи та прикладні аспекти / за ред. проф. А. Ф. Волобуєва. Ужгород: РІК-У, 2023. 456 с.

14. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / за ред. С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса: Фенікс, 2020. 924 с.

15. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Криміналістична методика розслідування кримінальних правопорушень проти статеві свободи та статеві недоторканості дітей. Монографія. Вінниця: Твори, 2022. 624 с.

16. Організована та економічна злочинність=Organised and financial crime: підручник / С. В. Ківалов, Б. М. Головкін, В. О. Туляков, Т. В. Мельничук, Л. І. Аркуша, В. І. Маркін, Д. Є. Крикливець; за ред. В. О. Тулякова. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 292 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.26025>

17. Пряхін Є. В. Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 164 с.

18. Розслідування окремих видів кримінальних правопорушень: навч. Посібник / за заг. ред. В. В. Пяковського. Київ: БЦ, 2022. 256 с.

19. Самойленко О. А. Основи методики розслідування злочинів, вчинених у кіберпросторі [Текст]: монографія / О. А. Самойленко; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Одеса: ТЕС, 2020.— 372 с.

20. Самойленко О. А. Основи методики розслідування злочинів, вчинених у кіберпросторі. Одеса: ТЕС, 2020. 372 с.

21. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб. За ред. О. В. Рувіна. Київ: Ліра-К, 2019. 424 с.

22. Судові експертизи в процесуальному праві України: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2021. Вип.2. 276 с.

23. Тактико-психологічні засади слідчої та оперативно-розшукової діяльності: навчально-методичний посібник / В. В. Тіщенко, В. Є. Загородній, Л. С. Белік Одеса: видавничий дім «Гельветика», 2019. 160 с.

24. Тактико-психологічні засади слідчої та оперативно-розшукової діяльності: навч.-метод. посіб. / Тіщенко В. В. та ін. Одеса: Гельветика, 2019. 160 с.

25. Тіщенко В. В., Вашук О. П. Сприйняття та використання вербальної і невербальної інформації під час проведення слідчих (розшукових) дій. *Криміналістика і судова експертиза*: міжвідом. наук.-метод. зб., присвяч. 55-річчю з дня заснування / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.) та ін. 2019. Вип. 64. С. 169–179. http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2019_64_18

26. Тіщенко В.В., Загородній В.Є., Гресь Ю.О., Колодіна А.С. Теоретичні та методологічні основи криміналістики. Навч.-метод. Посібник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 148.

27. Тіщенко В.В., Подобний О. О. Криміналістика. Навч.-метод. посіб. Одеса: Юридика, 2022. 236 с.

Допоміжні джерела

1. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики: збірник матеріалів міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 150-річчю з дня народження Засл. проф. М. С. Бокаріуса (Харків, 18–19 квіт. 2019 р.). Харків: ХНДІСЕ, 2019. 508 с.

2. Аркуша Л.І., Загородній І.В., Чіпко Н.В. Криміналістична класифікація злочинів, пов'язаних з існування неконтрольованих територій в Україні, та злочинців. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2020. С. 238–241. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-1/57> URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=122>

3. Белік Л. С. Висновок спеціаліста у кримінальному судочинстві. *Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. Київський НДІ судових експертиз*. Київ: Видавництво Ліра-К. 2022. Вип. 67. С. 51–57. URL: https://digest.kndise.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/vypusk_67.pdf

4. Белік Л.С., Черемнова А. І. Впровадження принципів та особливостей призначення судової експертизи в цивільному судочинстві. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2021. № 2(16). С. 33–38. URL: <https://media.neliti.com/media/publications/528625-on-the-implementation-of-the-principles-af3f212f.pdf>

5. Благути Р. І., Мовчан А. В. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 256 с.

6. Вашук О. П. Процес ідентифікації особи у відеозаписі. *Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Київський НДІ судових експертиз; редкол.: Д. В. Журавльов (голов. ред.), О. Г. Рувін (заст. голов. ред.) та ін.* Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. Вип. 66. С. 507–514.

7. Гресь Ю.О., Самойленко О. А., Торбас О. О. Ринок нерухомості як сфера інтересу злочинності в Україні. *Наукові перспективи*. 2023. № 11 (41). С. 812–825 <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/7707/7752>

8. Гресь Ю.О., Чумак С. П., Холод О. В. Щодо деяких особливостей сучасного розуміння сутності та форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. *Юридичний вісник*. 2023. № 4. С. 29–37. http://yurvisnyk.in.ua/v4_2023/4.pdf

9. Даніель А. В. Використання можливостей електронних засобів масової інформації у розслідуванні кримінальних правопорушень. К.: Право, 2019. 192 с.

10. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою. ІЛР: навчальний посібник / О. Є. Користін, Д. О. Пефтьєв, С. В. Пеньков, В. А. Некрасов; за заг. ред. М. Г. Вербенського. Київ: Людмила, 2019. 120 с.

11. Загородній В.Є., Загородній І. В., Чіпко Н. В. Актуальні питання досудового розслідування та міжнародні тенденції криміналістичної методики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 556–559. http://lsej.org.ua/10_2023/134.pdf

12. Злочини проти власності: правова кваліфікація і методика розслідування: навчальний посібник / М. І. Хавронюк, О. О. Дудоров, В. В. Луцик та ін. Київ: Право, 2019. 448 с.

13. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції: збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичного семінару 23 березня 2018 року / упорядники А. В. Баб'як, В. В. Сеник, Т. В. Магеровська / Львів: ЛьвДУВС, 2018. 209 с.

14. Криміналістика: підручник (2-ге вид.) / за ред. В. В. Пяскового. К.: Право, 2020. 752 с.

15. Міжвідомчий науково-методичний збірник «Криміналістика і судова експертиза». 2022. № 67. 670 с.

16. Протидія злочинам у сфері використання інформаційних технологій: інтегр. навч.-практ. посіб. / [М. В. Карчевський, В. В. Коваленко, В. Є. Комлев та ін.]; за ред. М. В. Карчевського. Харків: Право, 2019. 188 с.

17. Самойленко О. А. Початок кримінального провадження (з позицій криміналістичної науки). *Право і суспільство*. 2019. № 2. С. 226–231.

18. Самойленко О. А. Інтернет-шахрайства в Україні: технології вчинення, шляхи протидії та запобігання / Internet fraud: technologies of performance, ways of counteraction and prevention Scientific Journal «ScienceRise: Juridical Science». 2021. No 2(16). С. 65–70. URL: http://journals.uran.ua/sr_law/article/view/235769/234497

19. Самойленко О. А. Титуніна К. В. Типові криміналістичні засоби розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням криптовалют. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 7(13). С. 409–420. <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/5434/5465>

20. Тетерятник Г. К. Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та праксеологічні основи: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 500 с.

21. Тищенко В. В. Роль криміналістичної методики розслідування у формуванні доктрини криміналістики. *Право України*. 2021. № 8. С. 91–103.

22. Тіщенко В. В. Теоретичні і практичні проблеми формування основ воєнної криміналістики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Том 30. № 3. С. 357–370.

23. Тіщенко В.В., Загородній І. В. Механізм кримінального правопорушення в системі його криміналістичної характеристики. *Актуальні проблеми держави і права*. 2022. Вип. 94. С. 141–147.

24. Цехан Д. М. Оперативно-розшукова протидія злочинності у місцях позбавлення волі. Київ: Астропринт, 2021. 376 с.

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ	6
1.1. Опис навчальної дисципліни	6
1.2. Зміст навчальної дисципліни	7
РОЗДІЛ 2	
ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ	13
2.1. Структура навчальної дисципліни (тематичний план).	13
2.2. Плани практичних занять	14
РОЗДІЛ 3	
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА	24
РОЗДІЛ 4	
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧА. КЕЙСИ ДЛЯ РОЗРОБЛЕННЯ НАВИЧОК	27
РОЗДІЛ 5	
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	35
РОЗДІЛ 6	
РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРКЛІК ДЖЕРЕЛ	37

Навчальне видання

Олена Анатоліївна Самойленко

Олеся Петрівна Вашук

Лариса Степанівна Белік

Анна Сергіївна Колодіна

Ігор Вікторович Загородній

Наталія Василівна Чіпко

Богдан Володимирович Фасій

КРИМІНАЛІСТИКА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних і самостійних робіт
для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр»
на факультеті судового та міжнародного права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право»

Електронне видання

В авторській редакції

Ум-друк. арк. 2,67.
Зам. № 2402–22.

Видавець ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
e-mail: fenix-izd@ukr.net